

Ataki z 11 września 2001 roku i zmiany prawno-administracyjne w polityce bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych¹

The attacks of 11 September 2001 and legal and administrative changes in US security policy

Franciszek Dziadkowiec-Wędklikowski

Autor niezależny

 <https://orcid.org/0009-0008-0115-4702>

Abstrakt

Artykuł omawia konsekwencje ataków terrorystycznych z 11 września 2001 r. dla polityki bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych. Wydarzenie to zapoczątkowało wiele istotnych zmian prawno-administracyjnych, które zrewolucjonizowały podejście USA do zwalczania terroryzmu. Główne reformy, takie jak wprowadzenie ustawy *The USA PATRIOT Act of 2001*, powołanie Departamentu Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz zaostrzenie regulacji dotyczących bezpieczeństwa lotniczego, miały na celu zwiększenie skuteczności prewencji oraz szybszą reakcję na potencjalne zagrożenia. Choć zmiany te przyniosły istotne korzyści, wzbudziły również kontrowersje związane z naruszaniem praw obywatelskich.

¹ Artykuł powstał na podstawie pracy licencjackiej pt. *Zabójstwa celowane jako element strategii CIA w kontekście ataków terrorystycznych z 11 września 2001 roku* obronionej na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Praca została wyróżniona w XIII edycji konkursu Szefa ABW na najlepszą pracę doktorską, magisterską lub licencjacką dotyczącą bezpieczeństwa państwa w kontekście zagrożeń wywiadowczych, terrorystycznych, ekonomicznych.

Analiza reform pokazuje ewolucję polityki bezpieczeństwa oraz wskazuje na wyzwania, które stoją przed współczesnym systemem walki z terroryzmem.

Słowa kluczowe

ataki z 11 września 2001 r., *The USA PATRIOT Act of 2001*, polityka bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, bezpieczeństwo lotnicze, reformy administracyjne, reformy prawne, Departament Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ataki terrorystyczne

Abstract

This article discusses the implications of terrorist attacks of 11 September 2001 for US security policy. The event triggered a number of significant legal and administrative changes that revolutionised the US approach to counter-terrorism. Major reforms, such as the introduction of *The USA PATRIOT Act of 2001*, establishment of the Department of Homeland Security and the tightening of air safety regulations, were aimed at increasing the effectiveness of prevention and responding more quickly to potential threats. While these changes have brought significant benefits, they have also raised controversy over violations of civil rights. The analysis of the reforms shows the evolution of security policy and points to the challenges facing the contemporary counter-terrorism system.

Keywords

the attacks of 11 September 2001, *The USA PATRIOT Act*, US security policy, aviation security, administrative reforms, legal reforms, Department of Homeland Security, terrorist attacks

Wprowadzenie

Ataki terrorystyczne z 11 września 2001 r. w Stanach Zjednoczonych okazały się punktem zwrotnym w polityce bezpieczeństwa zarówno dla tego kraju, jak i większości państw szeroko pojętego Zachodu. Doświadczenia związane z terroryzmem spowodowały wprowadzenie fundamentalnych zmian w polityce i systemie bezpieczeństwa USA oraz wpłynęły na kształtowanie się nowych strategii i podejść do walki z terroryzmem na całym świecie. Po atakach z 11 września 2001 r. prezydent Stanów Zjednoczonych George W. Bush wygłosił orędzie do narodu amerykańskiego, które rozpoczął słowami: *Dziś, nasi współobywatele, nasz sposób życia, sama nasza wolność zostały zaatakowane w serii celowych i śmiertelnych aktów*

terrorystycznych². Ataki na World Trade Center (WTC), w których zginęło niemal 3000 osób, zapisały się jako jedne z najtragiczniejszych w historii Stanów Zjednoczonych. Trzy z czterech porwanych samolotów osiągnęły swoje cele – maszyna wykonująca lot nr 11 uderzyła w północną wieżę WTC o godz. 8.46, ta realizująca lot nr 175 – w południową wieżę o godz. 9.03, a lot nr 77 – w budynek Pentagonu o godz. 9.37. Samolot wykonujący lot nr 93 nie dotarł do celu w Waszyngtonie i rozbił się na polach Pensylwanii krótko po godz. 10.00. Liczba ofiar przewyższyła nawet tragiczny bilans japońskiego ataku na Pearl Harbor w 1941 r.³

Celem artykułu jest omówienie motywów sprawców oraz przedstawienie zmian prawno-administracyjnych, których dokonano po atakach na WTC, przede wszystkim na podstawie uchwalonej w 2001 r. ustawy *The USA PATRIOT Act of 2001*. Przeanalizowanie tych wydarzeń i ich skutków jest istotne dla zrozumienia ewolucji polityki bezpieczeństwa w Stanach Zjednoczonych oraz dla lepszego przygotowania się państw do wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa.

Motywy sprawców ataków z 11 września 2001 roku

Ataki terrorystyczne na WTC i Pentagon zostały przeprowadzone przez członków Al-Kaidy, organizacji terrorystycznej zarządzanej przez Osamę bin Ladena i związanej ideowo z fundamentalizmem islamskim. Przyczyny ataku zostały szeroko omówione w opublikowanym w listopadzie 2002 r. tekście *Letter to America* (pol. List do Ameryki) napisanym przez samego przywódcę organizacji⁴. W manifestie podkreślił on, że zamach był wynikiem ataków na muzułmanów w wielu regionach świata, przede wszystkim amerykańskich interwencji wojskowych w krajach arabskich, konfliktu izraelsko-palestyńskiego, drugiej wojny w Czeczenii czy wspierania

² W oryginale: „(...) Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist acts (...)”. Zob. *WATCH: President George W. Bush's address to the nation after September 11, 2001 attacks*, YouTube, 19 VIII 2021 r., <https://www.youtube.com/watch?v=WA8-KEnfWbQ> [dostęp: 30 III 2023]. Tłumaczenia w tekście pochodzą od autora (dop. red.).

³ W atakach 11 IX 2001 r. zginęło 2977 osób, w ataku na Pearl Harbor – 2403 po stronie amerykańskiej. Zob. *14 Interesting Pearl Harbor Facts*, Pearl Harbor Tours, <https://www.pearlharbortours.com/pearl-harbor/facts-about-pearl-harbor> [dostęp: 25 I 2025].

⁴ O. bin Laden, *Letter to America*, <https://web.archive.org/web/20040615081002/http://observer.guardian.co.uk/worldview/story/0,11581,845725,00.html> [dostęp: 26 I 2025].

Indii w dyskryminacji muzułmanów na terenie Kaszmiru. Ponadto wyraził sprzeciw wobec amerykańskiego stylu życia, znacznie odbiegającego od zasad wyznaczonych przez Mahometa, oddzielających religię od władzy, oraz wobec homoseksualizmu, wykorzystywania kobiet w reklamie i sprzedaży produktów, lobbingu czy zachodniego systemu finansowań. Bardzo wyraźnie zmanifestował swoją nienawiść do Żydów i państwa Izrael oraz wsparcia udzielanego mu przez Stany Zjednoczone. Stwierdził również, że jeśli naród amerykański jest wolny i ma możliwość wyboru swojej władzy, to jest współwinny działań rządu. W ten sposób Bin Laden uzasadnił zaatakowanie przez jego organizację celów cywilnych⁵.

Oprócz motywów bezpośrednio wyrażonych w manifestie można doszukać się również tych przekazanych nie wprost, nawiązujących do doktryny, które wybrzmiały w późniejszych wypowiedziach Bin Ladena i członków Al-Kaidy. Michael Scott Doran zwrócił uwagę, że: *Gdy terrorysta zabija, celem nie jest morderstwo samo w sobie, lecz coś innego – przykładowo represje policji doprowadzające do rozłamu między władzą a społeczeństwem, które terrorysta będzie mógł później wykorzystać w celach rewolucyjnych. Osama bin Laden zabiegał o międzynarodową represję wojskową i ją otrzymał. Będzie więc chciał wykorzystać ją do swojej szczególnej odmiany rewolucji*⁶. Bin Laden zamierzał wciągnąć Stany Zjednoczone do walki ze światem islamskim, a działania Al-Kaidy według niego miały być katalizatorem dla rewolucji, którą chciał wywołać. Dalej Doran stwierdził, że: *Bin Laden wyreżyserował spektakl o wysokim poziomie politycznym, który – miał nadzieję – dotrze do tych, którzy interesowali go najbardziej: ummy*⁷ *czy światowej islamskiej społeczności. Scenariusz był prosty: Ameryka, obsadzona w roli złoczyńcy, miała użyć swojej potęgi militarnej, jak postać z kreskówki próbująca zabić muchę strzelbą. Media zadbałyby o to, by użycie siły przeciw cywilnej populacji Afganistanu było transmitowane na całym świecie, a umma uznałaby za szokujące, jak Amerykanie nonszalancko wywołują cierpienie i śmierć muzułmanów*⁸. Odpowiedź Stanów Zjednoczonych na wydarzenia z 11 września miała zatem odsłonić przed populacją muzułmańską prawdziwe oblicze Ameryki, a w konsekwencji pojednać tę społeczność

⁵ Tamże.

⁶ M.S. Doran, *Somebody Else's Civil War*, „Foreign Affairs” 2002, t. 81, nr 1, s. 22–23.

⁷ *Umma* – słowo pochodzące z języka arabskiego, oznaczające społeczność, naród, wspólnotę muzułmańską.

⁸ M.S. Doran, *Somebody Else's Civil War...*, s. 23.

we wspólnej walce przeciw okrucieństwom ze strony Amerykanów. Dalej Doran odwołuje się do polaryzacji, jaka miałyby pojawić się między społecznością muzułmańską a szeroko pojętym światem zachodnim (zwłaszcza państwami NATO i Unii Europejskiej), sprzymierzonym ze Stanami Zjednoczonymi. Doprowadziłaby ona do osiągnięcia głównego celu Bin Ladena – rewolucji islamskiej w państwach muzułmańskich, co jednocześnie zapewniłoby ekstremistycznej odmianie islamu możliwość przetrwania i rozwoju⁹.

Według Daniela Benjamina i Stevena Simona ataki z 11 września 2001 r. były motywowane wyłącznie religijnie: *Porwania (samolotów) były spełnieniem sakramentu, którego celem było przywrócenie światu moralnego porządku odebranego mu przez wrogów islamu i muzułmańskich kolaborantów*¹⁰. Odpowiedź na ataki w postaci wyrażania poparcia dla islamu przez amerykański rząd, na czele z prezydentem Bushem, była zdaniem Benjamina i Simona właściwą decyzją, pokazującą wyznawcom islamu, że Ameryka jest przeciwnikiem nie ich, lecz mordowania niewinnych ludzi¹¹.

Skutki ataków z 11 września 2001 roku

W czasie orędzia prezydenta Busha padły słowa, które okazały się wstępem do zmiany polityki Stanów Zjednoczonych i początkiem konfliktu, znanego dziś pod nazwą globalnej wojny z terroryzmem – amerykańskiej odpowiedzi na atak ze strony Al-Kaidy: *Nie będziemy czynić rozróżnienia między terrorystami, którzy popełnili te czyny, a tymi, którzy ich ukrywają*¹². Zaledwie tydzień po atakach Kongres Stanów Zjednoczonych wprowadził w życie rezolucję pt. *Joint Resolution to authorize the use of United States Armed Forces against those responsible for the recent attacks launched against the United States* (pol. Wspólna rezolucja zezwalająca na użycie Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych przeciwko osobom odpowiedzialnym za ostatnie ataki przeprowadzone na Stany Zjednoczone). Rezolucja – skrótowo nazwana *The Authorization for Use of Military Force* (pol. Zezwolenie na wykorzystanie

⁹ Tamże, s. 41.

¹⁰ D. Benjamin, S. Simon, *The Age of Sacred Terror*, New York 2002, s. 40.

¹¹ Tamże.

¹² W oryginale: „We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them (...)”. Zob. WATCH: *President George W. Bush's address to the nation...*

Sił Zbrojnych)¹³ – umożliwiła prezydentowi wykorzystanie wszelkiej niezbędnej siły przeciwko sprawcom zamachów z 11 września, osobom planującym je, pomagającym w przeprowadzeniu oraz tym, którzy udzielali tym osobom schronienia¹⁴.

Niespełna miesiąc po zamachach, 7 października 2001 r., Stany Zjednoczone ze wsparciem Wielkiej Brytanii rozpoczęły operację „Enduring freedom”, wymierzoną w talibów rządzących w Afganistanie i kryjówki Al-Kaidy rozmieszczone na terytorium tego państwa. Jej głównymi celami były: schwytanie lub zabicie czołowych przywódców Al-Kaidy, zniszczenie na terytorium Afganistanu infrastruktury należącej do terrorystów i odsunięcie talibów od władzy¹⁵. Wczesna faza wojny, prócz udanych nalotów przeprowadzonych przez amerykańskie i brytyjskie siły, opierała się również na użyciu amerykańskich wojsk specjalnych, wspomagających Pasztunów i Sojusz Północny w ich walce z talibami. Pierwsze amerykańskie konwencjonalne siły lądowe przybyły na miejsce 12 dni później¹⁶.

Śledztwo wszczęte w sprawie zamachów, któremu nadano kryptonim PENTTBOMB¹⁷, było największym w dotychczasowej historii FBI. Brało w nim udział ponad 4000 funkcjonariuszy i 3000 pracowników. Już trzy dni po feralnych wydarzeniach udało się ustalić tożsamość wszystkich 19 podejrzanych o udział w zamachu. Dnia 27 września upubliczniono ich zdjęcia. Śledczy szybko powiązali tych mężczyzn z Al-Kaidą i uzyskali dostęp do zebranych na ich temat danych wywiadowczych¹⁸.

Zmiany prawno-administracyjne

Ataki terrorystyczne z 11 września 2001 r. wywołały gorącą debatę na temat konieczności dostosowania prawa do nowych zagrożeń terrorystycznych.

¹³ *Authorization for Use of Military Force*, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-107publ40/pdf/PLAW-107publ40.pdf> [dostęp: 30 III 2023].

¹⁴ Tamże.

¹⁵ I.H. Daalder, J.M. Lindsay, *The Bush Revolution: The Remaking of America's Foreign Policy*, April 2003, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20030425.pdf>, s. 20 [dostęp: 25 I 2025].

¹⁶ *1999 – 2021 The U.S. War in Afghanistan*, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan> [dostęp: 30 III 2023].

¹⁷ Skrót PENTTBOMB pochodzi od Pentagon/Twin Towers Bombing Investigation.

¹⁸ *A Review of the FBI's Handling of Intelligence Information Prior to the September 11 Attacks*, <https://oig.justice.gov/sites/default/files/archive/special/0506/chapter5.htm> [dostęp: 10 VI 2023].

W wyniku dyskusji i intensywnych prac legislacyjnych wprowadzono nowe ustawy i przepisy mające na celu wzmocnienie środków bezpieczeństwa oraz rozszerzenie uprawnień organów ścigania i służb specjalnych, aby zwiększyć skuteczność przeciwdziałania terroryzmowi¹⁹.

W kolejnej części artykułu omówiono ustawę Patriot Act, która wprowadziła rozszerzenie uprawnień agencji rządowych w zakresie monitorowania i zwalczania terroryzmu, oraz utworzenie Departamentu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Stanów Zjednoczonych. Wspomniano również o zmianach w środkach bezpieczeństwa lotniczego.

The USA PATRIOT Act of 2001

Fundamentem zmian prawnych jest przyjęty 26 października 2001 r. *The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001* (pol. Jednoczenie i wzmacnianie Ameryki przez dostarczanie odpowiednich narzędzi potrzebnych do zwalczania terroryzmu i przeciwdziałania mu)²⁰ w skrócie *The USA PATRIOT Act of 2001* (dalej: Patriot Act). Ustawa wprowadziła zmiany w kompetencjach krajowych służb wywiadowczych i organów ścigania²¹. Skupiono się w niej na czterech najważniejszych zagadnieniach:

- rozszerzeniu możliwości inwigilacji przez organy ścigania, m.in. za pomocą podsłuchiwanie telefonów,
- ułatwieniu komunikacji między poszczególnymi służbami, by w celu zwalczania terroryzmu mogły skuteczniej korzystać z dostępnych zasobów,
- zaktualizowaniu prawa, by uwzględniało nowe technologie i zagrożenia,
- zaostrzeniu kar za przestępstwa o charakterze terrorystycznym, z jednoczesnym zwiększeniem zakresu czynów, które kwalifikują się jako takie przestępstwa²².

W pierwszym rozdziale ustawy opisano utworzenie funduszu na rzecz działań antyterrorystycznych oraz nadano prokuratorowi generalnemu Stanów Zjednoczonych prawo do wystosowania prośby do Departamentu

¹⁹ L. Fisher, *Presidential War Power*, Lawrence 2004, s. 202.

²⁰ *The USA PATRIOT Act of 2001*, <https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW-107-publ56.pdf> [dostęp: 30 III 2023].

²¹ S. Wojciechowski, P. Osiewicz, *Zrozumieć współczesny terroryzm*, Warszawa 2017, s. 129.

²² *The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty*, Department of Justice, https://www.justice.gov/archive/ll/what_is_the_patriot_act.pdf [dostęp: 30 III 2023].

Obrony USA (United States Department of Defense) o pomoc ze strony wojska w przypadku nielegalnego użycia broni masowego rażenia na terytorium USA. Ponadto zlecono dyrektorowi United States Secret Service utworzenie National Electronic Crime Task Force – ogólnokrajowej grupy zadaniowej mającej na celu prewencję, wykrywanie i badanie przestępstw w sferze cyber, zwłaszcza ataków terrorystycznych na infrastrukturę krytyczną²³. Potępiono również dyskryminację i agresję wobec muzułmanów żyjących w Stanach Zjednoczonych, do których to aktów dochodziło po atakach z 11 września. Najważniejszym zapisem tego rozdziału wydaje się sekcja 106, która zapewniła prezydentowi możliwość konfiskaty aktywów należących do osób i organizacji pochodzących z zagranicy i podejrzewanych o działalność terrorystyczną. Ponadto w przypadku gdy konfiskata jest podejmowana na podstawie niejawnych źródeł informacji, podejrzana osoba lub organizacja może nie zostać o niej poinformowana²⁴.

Z punktu widzenia służb wywiadowczych jednym z najważniejszych rozdziałów jest rozdział drugi. Dotyczy on inwigilacji osób podejrzanych o terroryzm, udział w oszustwach komputerowych lub nadużycia oraz szpiegów pracujących dla obcych mocarstw, którzy są zaangażowani w tajną działalność na terytorium Stanów Zjednoczonych. Agencjom rządowym umożliwiono gromadzenie informacji w ramach wywiadu zagranicznego zarówno od obywateli Stanów Zjednoczonych, jak i cudzoziemców²⁵.

Wcześniejsze prawo zezwalało funkcjonariuszom FBI wyższej rangi na ubieganie się o nakaz sądowy, w związku z dochodzeniem, w celu uzyskania dostępu do rejestrów przewoźników, hoteli, magazynów czy firm wynajmujących pojazdy. Sekcja 215 zmieniła te przepisy. Wnioski mogą składać funkcjonariusze FBI niższej rangi – *assistant special agent-in-charge* (czyli osoby odpowiedzialne za biura terenowe FBI). Ponadto nakazy sądowe zaczęły obejmować wszelkie przedmioty będące w posiadaniu kogokolwiek – każdej firmy czy osoby prywatnej. Poszukiwane przedmioty nie muszą, tak jak wcześniej, mieć związku ze zidentyfikowanym szpiegiem czy obcym państwem, ale można ich poszukiwać wyłącznie w ramach dochodzenia mającego na celu ochronę Stanów Zjednoczonych przed terroryzmem międzynarodowym lub tajnymi działaniami wywiadowczymi,

²³ ECTF and FCTF, United State Secret Service, <https://www.secretservice.gov/contact/ectf-fctf> [dostęp: 30 III 2023].

²⁴ *The USA PATRIOT Act of 2001...*, s. 6–8.

²⁵ Tamże, s. 8–25.

pod warunkiem że takie śledztwo jest prowadzone nie tylko na podstawie pierwszej poprawki do konstytucji Stanów Zjednoczonych, lecz ma ono także inne podstawy²⁶.

Sekcja 218 zmieniała wymagania (wyznaczone dotychczas przez ustawę o nadzorze nad wywiadem zagranicznym – *The Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978*, FISA), które służby wywiadowcze miały spełnić, by móc podjąć się inwigilacji danej osoby. Dotychczasowy „cel” (ang. *the purpose*) inwigilacji w postaci gromadzenia informacji wywiadu zagranicznego zmieniono na „istotny cel” (ang. *significant purpose*). Inwigilację można było prowadzić, gdy zbieranie informacji wywiadu zagranicznego było tylko celem częściowym (istotnym), a głównym celem był inny występ. Dało to służbom możliwość inwigilacji znacznie większej części obywateli, przy powołaniu się na zapis, że zbieranie informacji wywiadu zagranicznego nie musi być głównym, a jedynie istotnym celem tej inwigilacji²⁷. Rozdział drugi obejmuje również przepisy dotyczące sankcji handlowych nakładanych na talibów oraz ograniczeń w eksporcie towarów rolnych, leków i urządzeń medycznych²⁸.

Trzeci rozdział ustawy został podzielony na trzy podrozdziały. Pierwszy dotyczy wzmocnienia przepisów bankowych, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Drugi omawia kwestię komunikacji między organami ścigania a instytucjami finansowymi. Trzeci jest poświęcony przemytowi i fałszerstwu waluty. Celem wprowadzonych zmian, jak zaznaczył ustawodawca, było (...) *zwiększenie możliwości Stanów Zjednoczonych w zapobieganiu międzynarodowemu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz jego wykrywaniu i ściganiu*²⁹.

Rozdział czwarty wprowadził wiele zmian w ustawie o imigracji i obywatelstwie (*Immigration and Nationality Act of 1965*). Zapewnił on więcej uprawnień w zakresie dochodzeń i egzekwowania prawa prokuratorowi

²⁶ Tamże, s. 17. Pierwsza poprawka odnosi się do nienaruszalności wolności słowa. W tłumaczeniu Andrzeja Pułły: „Kongres nie ustanowi ustaw wprowadzających religię lub zabraniających swobodnego wykonywania praktyk religijnych; ani ustaw ograniczających wolność słowa lub prasy, lub naruszających prawo do pokojowych zgromadzeń i wnoszenia do rządu petycji o naprawę krzywd”. Zob. *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, A. Pułło (tłum. i wstęp), Warszawa 2002, s. 55.

²⁷ S.H. Rackow, *How the USA Patriot Act Will Permit Governmental Infringement upon the Privacy of Americans in the Name of „Intelligence” Investigations*, „University of Pennsylvania Law Review” 2002, t. 150, nr 5, s. 1676–1677. <https://doi.org/10.2307/3312949>.

²⁸ *The USA PATRIOT Act of 2001...*, s. 21.

²⁹ Tamże, s. 27.

generalnemu Stanów Zjednoczonych oraz Służbie Imigracji i Naturalizacji (Immigration and Naturalization Service, INS). Ten rozdział również został podzielony na trzy podrozdziały. Pierwszy dotyczy kwestii bezpieczeństwa północnej granicy państwa – zlikwidowano limit dotyczący maksymalnej liczby pracowników na tej granicy, przygotowano środki (zarówno finansowe, jak i infrastrukturę), które umożliwiłyby potrojenie liczby funkcjonariuszy Straży Granicznej (Border Patrol), Służby Celnej (Customs Service) oraz INS. Umożliwiono także INS oraz Departamentowi Stanu USA dostęp do danych Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej (National Crime Information Center) prowadzonego przez FBI. W drugim podrozdziale wzmocniono przepisy imigracyjne. Szczególnie ważnym elementem tego podrozdziału jest sekcja 412, umożliwiająca przetrzymywanie przez czas nieokreślony (z koniecznością przedłużenia co sześć miesięcy) osób stanowiących zagrożenie dla Stanów Zjednoczonych (z uwagi na powiązania z grupami terrorystycznymi lub wspieranie działalności terrorystycznej). Część trzecią z kolei poświęcono rodzinom osób, które zostały poszkodowane w zamachach z 11 września. Zwrócono uwagę na fakt, że niektórzy poszkodowani lub ich rodziny byli imigrantami, a dokumenty potwierdzające legalność ich pobytu na terytorium Stanów Zjednoczonych mogły stracić ważność niedługo po zamachu. Dla tych osób postanowiono zrobić wyjątek i wydłużyć czas potrzebny na złożenie do urzędu odpowiednich dokumentów³⁰.

Piąty rozdział Patriot Act zwiększył górny limit nagród, które mogą być wypłacane przez państwo za pomoc w ujęciu terrorystów. Ponadto potwierdzono możliwość współpracy federalnych służb wywiadowczych z innymi organami ścigania oraz rozszerzono uprawnienia United States Secret Service w kwestii oszustw i innych działań przestępczych wymierzonych w instytucje finansowe objęte ubezpieczeniem federalnym.

Sekcja 505 zmieniła trzy ustawy: ustawę o prywatności elektronicznej (*The Electronic Communications Privacy Act of 1986*), ustawę o prawie do prywatności finansowej (*The Right to Financial Privacy Act of 1978*) oraz ustawę o uczciwej sprawozdawczości kredytowej (*The Fair Credit Reporting Act of 1970*) i upoważniła strony trzecie do ujawniania w celach wywiadowczych, na pisemny wniosek FBI, poufnych zapisów transakcji, raportów finansowych i informacji kredytowych³¹. Przed tą zmianą prawną FBI było zobowiązane do zapewnienia, że poszukiwane informacje dotyczyły

³⁰ Tamże, s. 72–93.

³¹ S.H. Rackow, *How the USA Patriot Act...*, s. 1689.

obcego państwa, obcego funkcjonariusza wywiadu, terrorysty międzynarodowego lub osoby zaangażowanej w tajne działania wywiadowcze. Po tej zmianie FBI musi jedynie zapewnić, że dane, które mają zostać udostępnione, są istotne w dochodzeniu mającym na celu zapobieganie terroryzmowi międzynarodowemu lub w tajnej działalności wywiadowczej. Stwarza to poważne ryzyko wystąpienia nadużyć ze strony FBI³².

W rozdziale szóstym zapewniono pomoc rodzinom funkcjonariuszy poszkodowanym w atakach terrorystycznych (m.in. zwiększono wypłaty z wcześniejszych 100 000 dolarów do 250 000 dolarów). Zmieniono zapisy ustawy o ofiarach przestępstw z 1984 r. (*The Victims of Crime Act of 1984*)³³.

Rozdział siódmy omawia kwestię zmian dotyczących wymiany informacji między agencjami rządowymi, mających na celu usprawnienie komunikacji organów ścigania poszczególnych szczebli (federalnego, stanowego i lokalnego) w przypadku ataków terrorystycznych³⁴. Wprowadzone zmiany miały usprawnić pracę i wymianę informacji w przypadku dochodzeń prowadzonych pod nadzorem kilku organów jednocześnie³⁵.

Kolejnym bardzo istotnym rozdziałem ustawy jest rozdział ósmy. W sekcji 801 uzupełniono luki prawne dotyczące ataków na środki transportu zbiorowego. Dotychczasowe zapisy prawa nie uwzględniały kar za ataki skierowane na środki transportu zbiorowego. Sekcja 802 uzupełniła z kolei definicję terroryzmu krajowego, zgodnie z którą są to (...) *czyny przestępcze niebezpieczne dla życia ludzkiego, popełnione głównie na terytorium Stanów Zjednoczonych, których domniemanym celem jest zastraszenie lub wywarcie nacisku na ludność cywilną, lub wywarcie wpływu na politykę rządu poprzez zastraszenie, lub przymus, lub wpłynięcie na działania rządu poprzez masowe zniszczenie, zabójstwo lub porwanie*³⁶. Sekcja 803 wprowadziła, zapowiadany już 11 września, zakaz ukrywania terrorystów pod karą więzienia lub grzywny. Kolejne sekcje (804 i 805) dodały odpowiednio: zmiany związane z eksterytorialnością przepisów (uwzględniając w nich ataki na ambasady, konsulatory i bazy wojskowe) oraz zakaz udzielania terrorystom wsparcia materialnego. Zgodnie z sekcją 806, dotyczącą zagadnienia majątku należącego

³² *The USA PATRIOT Act of 2001...*, s. 93–98.

³³ Tamże, s. 99.

³⁴ Tamże, s. 104.

³⁵ Tamże.

³⁶ Ch. Doyle, *Terrorism: Section by Section Analysis of the USA PATRIOT Act*, <https://www.arl.org/wp-content/uploads/2001/12/patriot-act-analysis-2001.pdf>, s. 50–55 [dostęp: 30 III 2023].

do terrorystów i organizacji terrorystycznych, cały taki majątek, niezależnie od tego, czy znajduje się na terytorium Stanów Zjednoczonych czy za granicą, podlega przepadkowi. Ten przepis ma na celu wykluczyć jedno z głównych źródeł finansowania aktów terrorystycznych. Następnym istotnym punktem rozdziału jest sekcja 808, wprowadzająca zmiany w definicji federalnego przestępstwa terrorystycznego. Z definicji usunięto kilka mniej poważnych przestępstw, takich jak napaść czy zniszczenie mienia, umieszczono w niej natomiast poważniejsze przestępstwa, takie jak: ataki na samoloty i lotniska, użycie broni biologicznej i chemicznej oraz zabójstwa i uprowadzenia członków Kongresu Stanów Zjednoczonych, Gabinetu Stanów Zjednoczonych czy sędziów Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Sekcja 809 wprowadziła brak przedawnienia dla przestępstw o charakterze terrorystycznym. Zgodnie z sekcjami 810 i 811 znacznie zwiększono kary za popełnienie aktów terrorku lub pomoc w ich przeprowadzeniu. Przykładowo najwyższa kara za doprowadzenie do uszkodzenia elektrowni jądrowej, jeśli w ataku nie było żadnych ofiar śmiertelnych, wzrosła z 10 do 20 lat pozbawienia wolności. Kolejne sekcje m.in. zezwoliły na nadzór nad osobami oskarżonymi o terrorkizm po wypuszczeniu ich z więzienia, zwiększyły kary za przestępstwo cyberterrorkizmu oraz podniosły nakłady finansowe na rzecz rozwoju krajowego cyberbezpieczeństwa, a także zaostrzyły przepisy dotyczące broni biologicznej (wprowadzając m.in. kary do 10 lat pozbawienia wolności za dysponowanie środkami biologicznymi lub toksynami)³⁷, których posiadania nie da się uzasadnić pokojowymi zamiarami)³⁸.

³⁷ Zgodnie z Kodeksem Stanów Zjednoczonych termin „czynnik biologiczny” oznacza „dowolny mikroorganizm (w tym m.in. bakterie, wirusy, grzyby lub pierwotniaki) lub substancję zakaźną, lub dowolny naturalnie występujący, bioinżynieryjny lub zsyntetyzowany składnik takiego mikroorganizmu lub substancji zakaźnej, zdolny do spowodowania: (A) śmierci, choroby lub innej biologicznej dysfunkcji u człowieka, zwierzęcia, rośliny lub innego żywego organizmu; (B) pogorszenie jakości żywności, wody, sprzętu, zaopatrzenia lub wszelkiego rodzaju materiałów; albo (C) szkodliwe zmiany w środowisku”. Termin „toksyna” oznacza natomiast „toksyczny materiał lub produkt roślin, zwierząt, mikroorganizmów (w tym między innymi bakterii, wirusów, grzybów lub pierwotniaków) lub substancji zakaźnych, lub rekombinowaną lub zsyntetyzowaną cząsteczkę, niezależnie od ich pochodzenia i metody produkcji, i obejmuje: (A) każdą trującą substancję lub produkt biologiczny, który może zostać opracowany w wyniku biotechnologii wytwarzanej przez żywy organizm; albo (B) każdy trujący izomer lub produkt biologiczny, homolog lub pochodną takiej substancji”. Za: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2023-title18/pdf/USCODE-2023-title18.pdf> [dostęp: 20 II 2025] – przyp. red.

³⁸ *The USA PATRIOT Act of 2001...*, s. 104–116.

Zmiany zawarte w rozdziale dziewiątym miały usprawnić działanie wywiadu, zwłaszcza w związku ze zbieraniem informacji wywiadu zagranicznego. Dyrektorowi Centralnej Agencji Wywiadowczej (Central Intelligence Agency, CIA), na mocy sekcji 901, powierzono odpowiedzialność za ustanowienie wymagań i priorytetów dotyczących informacji wywiadu zagranicznego, które mają być gromadzone na mocy FISA, oraz za pomoc prokuratorowi generalnemu w rozpowszechnianiu informacji wywiadowczych. Ustawa Patriot Act ograniczyła jednak uprawnienia dyrektora CIA. Nie miał on już możliwości podejmowania, opartych na FISA, operacji nadzoru elektronicznego lub przeszukania fizycznego ani kierowania i zarządzania nimi, chyba że zezwolono na nie przez ustawę lub rozporządzenie wykonawcze prezydenta³⁹. Sekcja 902 uzupełniła definicję informacji wywiadu zagranicznego o informacje dotyczące międzynarodowej działalności terrorystycznej. Zgodnie z sekcją 903 członkowie społeczności wywiadowczej powinni dokładać wszelkich starań na rzecz zdobycia informacji o terrorystach i organizacjach terrorystycznych. Sekcja 904 zezwoliła służbom wywiadowczym na odroczenie do 1 lutego 2002 r. składania Kongresowi wymaganych raportów wywiadowczych. W sekcji 905 prokuratorowi generalnemu, w porozumieniu z dyrektorem CIA, polecono opracowanie, w czasie nie dłuższym niż 180 dni od wejścia ustawy w życie, wytycznych dotyczących rozpowszechnienia wśród społeczności wywiadowczej informacji wywiadu zagranicznego ujawnionych w trakcie dochodzenia karnego. Wytyczne te miały pozwalać na raportowanie amerykańskiej wspólnoty wywiadowczej (ang. Intelligence Community) o podjętych lub planowanych działaniach na podstawie informacji, które agencje wspólnoty wywiadowczej przekazały Departamentowi Sprawiedliwości USA (U.S. Department of Justice). Wytyczne mogły zawierać wyjątki w przypadku istnienia zagrożenia dla toczącego się dochodzenia. Zgodnie z sekcją 907 dyrektor CIA został zobowiązany zgłosić, w porozumieniu z dyrektorem FBI, utworzenie krajowego wirtualnego centrum tłumaczeń (co nastąpiło w lutym 2003 r.) w celu zapewnienia terminowych i dokładnych przekładów wywiadu zagranicznego. Sekcja 908 zezwoliła na przyznanie niezbędnych środków na szkolenie urzędników federalnych, którzy zwykle nie zajmują się sprawami wywiadu zagranicznego, oraz urzędników władz stanowych i lokalnych, którzy w trakcie ataku terrorystycznego

³⁹ A. Siegler, *The Patriot Act's Erosion of Constitutional Rights*, „Litigation” 2006, t. 32, nr 2, s. 18–21.

mogą napotkać członków obcego wywiadu. Szkolenie pomogłoby urzędnikom identyfikować informacje wywiadu zagranicznego i wykorzystywać je w wykonywaniu obowiązków⁴⁰.

Zmiany, których nie udało się przyporządkować do wcześniejszych rozdziałów, zawarto w ostatnim – dziesiątym. Na przykład zgodnie z sekcją 1006 cudzoziemcy, którzy brali udział w praniu brudnych pieniędzy, nie mogą wjechać do Stanów Zjednoczonych. Na podstawie sekcji 1009 przekazano FBI 250 000 dolarów w celu zbadania możliwości zapewnienia liniom lotniczym komputerowego dostępu do nazwisk osób podejrzanych przez rząd federalny o terroryzm, a zgodnie z sekcją 1014 zapewniono poszczególnym stanom pieniądze na zakup sprzętu i szkolenia dla służb ratowniczych (policji, straży pożarnej i pogotowia ratunkowego)⁴¹.

Wprowadzeniu tak szerokich zmian w ustawodawstwie towarzyszyły liczne kontrowersje. Przeciwnicy ustawy twierdzili, że została ona uchwalona z pobudek oportunistycznych, z zamysłem, że w świetle wydarzeń z 11 września nie będzie szeroko dyskutowana i szybko przejdzie proces legislacyjny. Ponadto stwierdzono, że sekcja 215 łamie czwartą poprawkę konstytucji⁴², sekcja 505 natomiast – zarówno pierwszą, jak i czwartą poprawkę⁴³. W przypadku sekcji 215 przeciwnicy dostrzegli jawną ingerencję w nietykalność mienia. Dotyczyło to przeszukiwania przez służby bez nakazu sądowego miejsc zamieszkania czy pracy osoby podejrzanej, a także podsłuchiwania rozmów czy zdobywania informacji bez jej wiedzy. W przypadku sekcji 505 zarzucano ponadto naruszanie wolności słowa. Kontrowersje wzbudziła również sekcja 412, umożliwiająca zatrzymywanie na czas nieokreślony osób stanowiących zagrożenie dla państwa bez stawiania im zarzutów⁴⁴.

⁴⁰ *The USA PATRIOT Act of 2001...*, s. 117–121.

⁴¹ Tamże, s. 121–132.

⁴² Czwarta poprawka odnosi się do nietykalności osób i mienia. W tłumaczeniu Andrzeja Puły: „Prawa ludu do nietykalności osobistej, mieszkania, dokumentów i mienia nie wolno naruszać przez nieuzasadnione rewizje i zatrzymanie; nakaz w tym przedmiocie można wystawić tylko wówczas, gdy zachodzi wiarygodna przyczyna potwierdzona przysięgą lub zastępującym ją oświadczeniem. Miejsce podlegające rewizji oraz osoby i rzeczy podlegające zatrzymaniu powinny być w nakazie szczegółowo określone”. Zob. *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki...*, s. 55–56.

⁴³ *Myths and Realities About the Patriot Act*, ACLU, 22 I 2005 r., <https://www.aclu.org/other/myths-and-realities-about-patriot-act> [dostęp: 31 V 2023].

⁴⁴ Tamże.

Znaczna część drugiego rozdziału Patriot Act wstępnie miała wygasnąć ostatniego dnia 2005 r., zgodnie z wpisaną w ustawę *sunset clause*, czyli zaplanowaną z góry datą wygaśnięcia przepisów, które dokonuje się automatycznie, chyba że zostanie przegłosowane przedłużenie. Do takiego przegłosowania doszło w marcu 2006 r. Prezydent Bush podpisał je i utrzymał większość najważniejszych elementów rozdziału bez zmian. Za rządów Baracka Obamy również przegłosowano przedłużenie ustawy (w 2012 r.), a w 2015 r. w ustawie USA FREEDOM Act podtrzymano większość zapisów wygasającego Patriot Act prócz sekcji 215, co miało uniemożliwić Agencji Bezpieczeństwa Narodowego (National Security Agency) masowe zbieranie informacji z telefonów komórkowych Amerykanów podejrzanych o działalność terrorystyczną.

Departament Bezpieczeństwa Krajowego Stanów Zjednoczonych

W odpowiedzi na ataki z 11 września prezydent Bush ogłosił utworzenie Biura Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Office of Homeland Security) w celu koordynowania działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego. Dnia 25 listopada 2002 r. zgodnie z ustawą o bezpieczeństwie wewnętrznym (*The Homeland Security Act of 2002*) powołano Departament Bezpieczeństwa Wewnętrznego Stanów Zjednoczonych (U.S. Department of Homeland Security, DHS) w celu konsolidacji organów władzy wykonawczej Stanów Zjednoczonych związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym⁴⁵. Dnia 1 marca 2003 r. 22 agencje zjednoczyły się w ramach jednego departamentu ze wspólną misją ochrony narodu amerykańskiego, co stanowi najbardziej zróżnicowane połączenie funkcji i obowiązków federalnych⁴⁶. Misja DHS, najmłodszego, trzeciego co do wielkości departamentu, obejmuje m.in.: zapobieganie terroryzmowi, egzekwowanie prawa, zapewnianie bezpieczeństwa granic lądowych i morskich oraz transportu, prowadzenie polityki imigracyjnej, zarządzanie kryzysowe, zapewnianie cyberbezpieczeństwa. Powołanie DHS oznaczało zmianę amerykańskiego sposobu myślenia o zagrożeniach. Wprowadzenie terminu „ojczyzna” (ang. *homeland*) zarówno do systemu prawnego, jak i do nomenklatury służb było wyrazem skoncentrowania się rządzących na ochronie ludności nie tylko przed

⁴⁵ *The Homeland Security Act of 2002*, https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/hr_5005_enr.pdf [dostęp: 31 V 2023].

⁴⁶ *Creation of the Department of Homeland Security*, Homeland Security, <https://www.dhs.gov/creation-department-homeland-security> [dostęp: 12 V 2023]; S. Wojciechowski, P. Osiewicz, *Zrozumieć współczesny terroryzm...*, s. 104.

sytuacjami kryzysowymi wywołanymi czynnikami naturalnymi, takimi jak klęski żywiołowe, lecz także przed rozproszonymi zagrożeniami ze strony osób czy organizacji⁴⁷.

Bezpieczeństwo lotnicze

Wydarzenia z 11 września miały olbrzymi wpływ na bezpieczeństwo lotnictwa cywilnego. W tym zakresie wprowadzono znaczne ograniczenia dotyczące przedmiotów, które można wnieść na pokład samolotu (m.in. zakazano wnoszenia noży – to nimi posłużono się podczas ataków Al-Kaidy), zakaz wstępu do kabiny pilotów (wprowadzono więcej zabezpieczeń, aby utrudnić dostanie się do niej osób postronnych), w związku z którym piloci przeszli dodatkowe szkolenia. Zmiany dotyczyły także usprawnień w bezpieczeństwie na samych lotniskach⁴⁸. Po zamachach z 11 września utworzono Administrację Bezpieczeństwa Transportu (Transportation Security Administration), a także znacznie zwiększono budżet i liczbę etatów w Federal Air Marshal Service – federalnej policji lotniczej⁴⁹.

Podsumowanie

Zmiany wprowadzone po atakach na WTC miały daleko idące konsekwencje zarówno w polityce wewnętrznej, jak i w stosunkach międzynarodowych Stanów Zjednoczonych. Rozszerzenie uprawnień służb specjalnych, nowe regulacje dotyczące bezpieczeństwa lotniczego oraz powołanie DHS przyczyniły się do poprawy zdolności Stanów Zjednoczonych w zakresie prewencji zagrożeń terrorystycznych i reagowania na nie. Przyjęta polityka bezpieczeństwa wyznaczyła nowe standardy w walce z terroryzmem⁵⁰. Niemniej jednak, jak wspomniano, zmiany te spotkały się również z krytyką ze strony obrońców praw człowieka i organizacji międzynarodowych, podkreślających, że wprowadzenie tych środków w pewnym stopniu

⁴⁷ E. Alterman, M. Green, *The Book on Bush: How George W. (Mis)leads America*, New York 2004, s. 244.

⁴⁸ *Bezpieczeństwo i ochrona lotnictwa cywilnego*, A.K. Siadkowski, A. Tomasik (red.), Poznań 2012, s. 152–154.

⁴⁹ A.K. Siadkowski, *Bezpieczeństwo i ochrona w cywilnej komunikacji lotniczej na przykładzie Polski, Stanów Zjednoczonych i Izraela*, Szczepań 2013, s. 296–302.

⁵⁰ *The Lessons Learned for U.S. National Security Policy in the 20 Years Since 9/11*, CAP, 10 IX 2021 r., <https://www.americanprogress.org/article/lessons-learned-u-s-national-security-policy-20-years-since-911/> [dostęp: 27 I 2025].

naruszyło podstawowe prawa obywatelskie, takie jak prawo do prywatności i swobód obywatelskich⁵¹. Tym samym stało się konieczne znalezienie równowagi między skutecznością w zwalczaniu zagrożeń a ochroną wartości demokratycznych.

Mimo że wprowadzone zmiany przyniosły wiele korzyści w zakresie bezpieczeństwa, zdaniem autora ich długoterminowe skutki dla społeczeństwa oraz systemu politycznego wymagają dalszych analiz. Rozwój technologii oraz ewolucja metod walki z terroryzmem skłaniają do stawiania nowych pytań o etykę, efektywność działań prewencyjnych oraz przestrzeganie związanego z nimi prawa. Konieczne jest dostosowywanie środków do dynamicznie zmieniającej się natury zagrożeń, z jednoczesnym poszanowaniem praw obywatelskich i międzynarodowych standardów prawnych. W przeciwnym razie walka z terroryzmem może prowadzić do podkopania fundamentów, które powinna chronić.

Bibliografia

Alterman E., Green M., *The Book on Bush: How George W. (Mis)leads America*, New York 2004.

Benjamin D., Simon S., *The Age of Sacred Terror*, New York 2002.

Bezpieczeństwo i ochrona lotnictwa cywilnego, A.K. Siadkowski, A. Tomasik (red.), Poznań 2012.

Doran M.S., *Somebody Else's Civil War*, „Foreign Affairs” 2002, t. 81, nr 1, s. 22–42.

Fisher L., *Presidential War Power*, Lawrence 2004.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, A. Pułło (tłum. i wstęp), Warszawa 2002.

Rackow S.H., *How the USA Patriot Act Will Permit Governmental Infringement upon the Privacy of Americans in the Name of „Intelligence” Investigations*, „University of Pennsylvania Law Review” 2002, t. 150, nr 5, s. 1651–1696. <https://doi.org/10.2307/3312949>.

⁵¹ M. Carlisle, *How 9/11 Radically Expanded the Power of the U.S. Government*, Time, 11 IX 2021 r., <https://time.com/6096903/september-11-legal-history/> [dostęp: 27 I 2025].

Siadkowski A.K., *Bezpieczeństwo i ochrona w cywilnej komunikacji lotniczej na przykładzie Polski, Stanów Zjednoczonych i Izraela*, Szczepno 2013.

Siegler A., *The Patriot Act's Erosion of Constitutional Rights*, „Litigation” 2006, t. 32, nr 2, s. 18–24.

Wojciechowski S., Osiewicz P., *Zrozumieć współczesny terroryzm*, Warszawa 2017.

Źródła internetowe

14 Interesting Pearl Harbor Facts, Pearl Harbor Tours, <https://www.pearlharbor-tours.com/pearl-harbor/facts-about-pearl-harbor> [dostęp: 25 I 2025].

1999 – 2021 The U.S. War in Afghanistan, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan> [dostęp: 30 III 2023].

A Review of the FBI's Handling of Intelligence Information Prior to the September 11 Attacks, <https://oig.justice.gov/sites/default/files/archive/special/0506/chapter5.htm> [dostęp: 10 VI 2023].

Carlisle M., *How 9/11 Radically Expanded the Power of the U.S. Government*, Time, 11 IX 2021 r., <https://time.com/6096903/september-11-legal-history/> [dostęp: 27 I 2025].

Creation of the Department of Homeland Security, Homeland Security, <https://www.dhs.gov/creation-department-homeland-security> [dostęp: 12 V 2023].

Daalder I.H., Lindsay J.M., *The Bush Revolution: The Remaking of America's Foreign Policy*, April 2003, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/20030425.pdf> [dostęp: 25 I 2025].

Doyle Ch., *Terrorism: Section by Section Analysis of the USA PATRIOT Act*, <https://www.arl.org/wp-content/uploads/2001/12/patriot-act-analysis-2001.pdf> [dostęp: 30 III 2023].

ECTF and FCTF, United State Secret Service, <https://www.secretservice.gov/contact/ectf-fctf> [dostęp: 30 III 2023].

Laden O. bin, *Letter to America*, <https://web.archive.org/web/20040615081002/http://observer.guardian.co.uk/worldview/story/0,11581,845725,00.html> [dostęp: 26 I 2025].

Myths and Realities About the Patriot Act, ACLU, 22 I 2005 r., <https://www.aclu.org/other/myths-and-realities-about-patriot-act> [dostęp: 31 V 2023].

The Lessons Learned for U.S. National Security Policy in the 20 Years Since 9/11, CAP, 10 IX 2021 r., <https://www.americanprogress.org/article/lessons-learned-u-s-national-security-policy-20-years-since-911/> [dostęp: 27 I 2025].

The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty, Department of Justice, https://www.justice.gov/archive/ll/what_is_the_patriot_act.pdf [dostęp: 30 III 2023].

WATCH: President George W. Bush's address to the nation after September 11, 2001 attacks, YouTube, 19 VIII 2021 r., <https://www.youtube.com/watch?v=WA8-KEnfWbQ> [dostęp: 30 III 2023].

Akty prawne

The Authorization for Use of Military Force, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-107publ40/pdf/PLAW-107publ40.pdf> [dostęp: 30 III 2023].

The Homeland Security Act of 2002, https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/hr_5005_enr.pdf [dostęp: 31 V 2023].

The USA PATRIOT Act of 2001, <https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW-107publ56.pdf> [dostęp: 30 III 2023].

Franciszek Dziadkowiec-Wędlkowski

Student kierunku bezpieczeństwo narodowe na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Jego zainteresowania naukowe obejmują Stany Zjednoczone oraz funkcjonowanie służb specjalnych w Polsce i na świecie.

Kontakt: franciszek.dw@gmail.com